

Híd a távoli rokonok között: a veleszületett immunitás

Andó István

MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpont

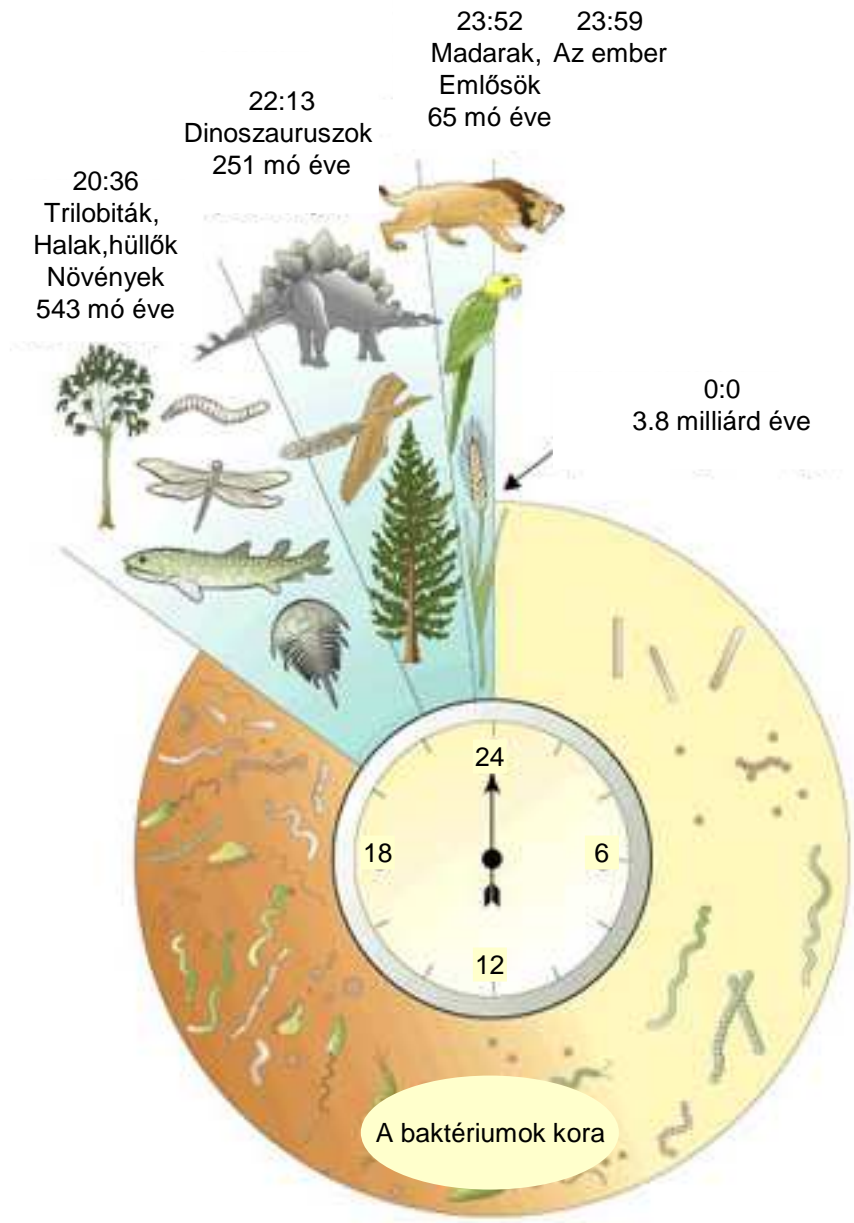
Az Immunológiai Csoport

A kemény mag

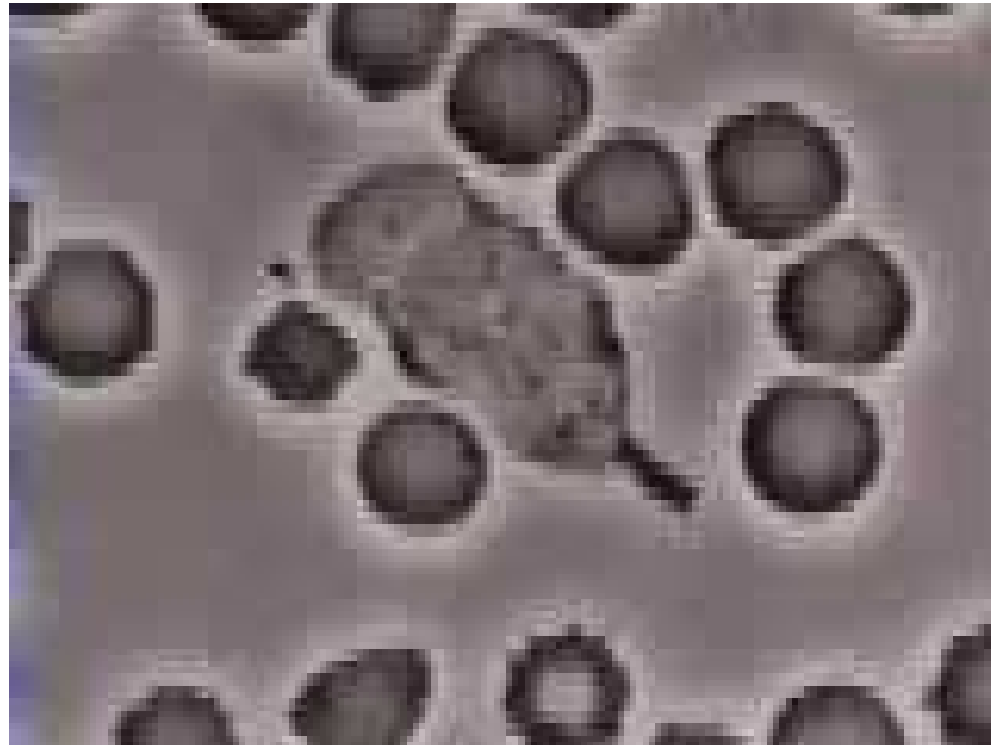
Partnereink

Támogatónk: EU-5, VW alapítvány, OTKA

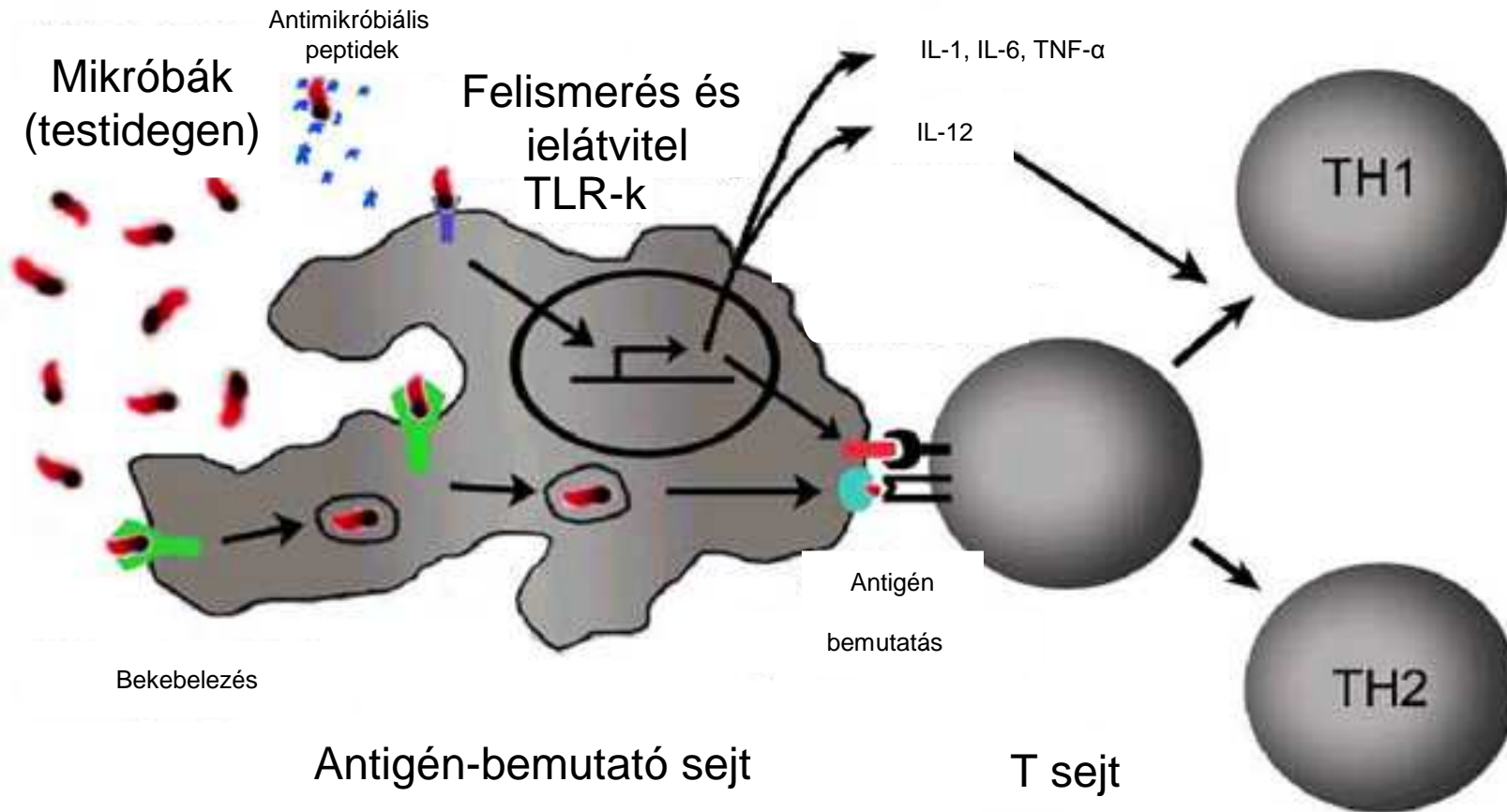

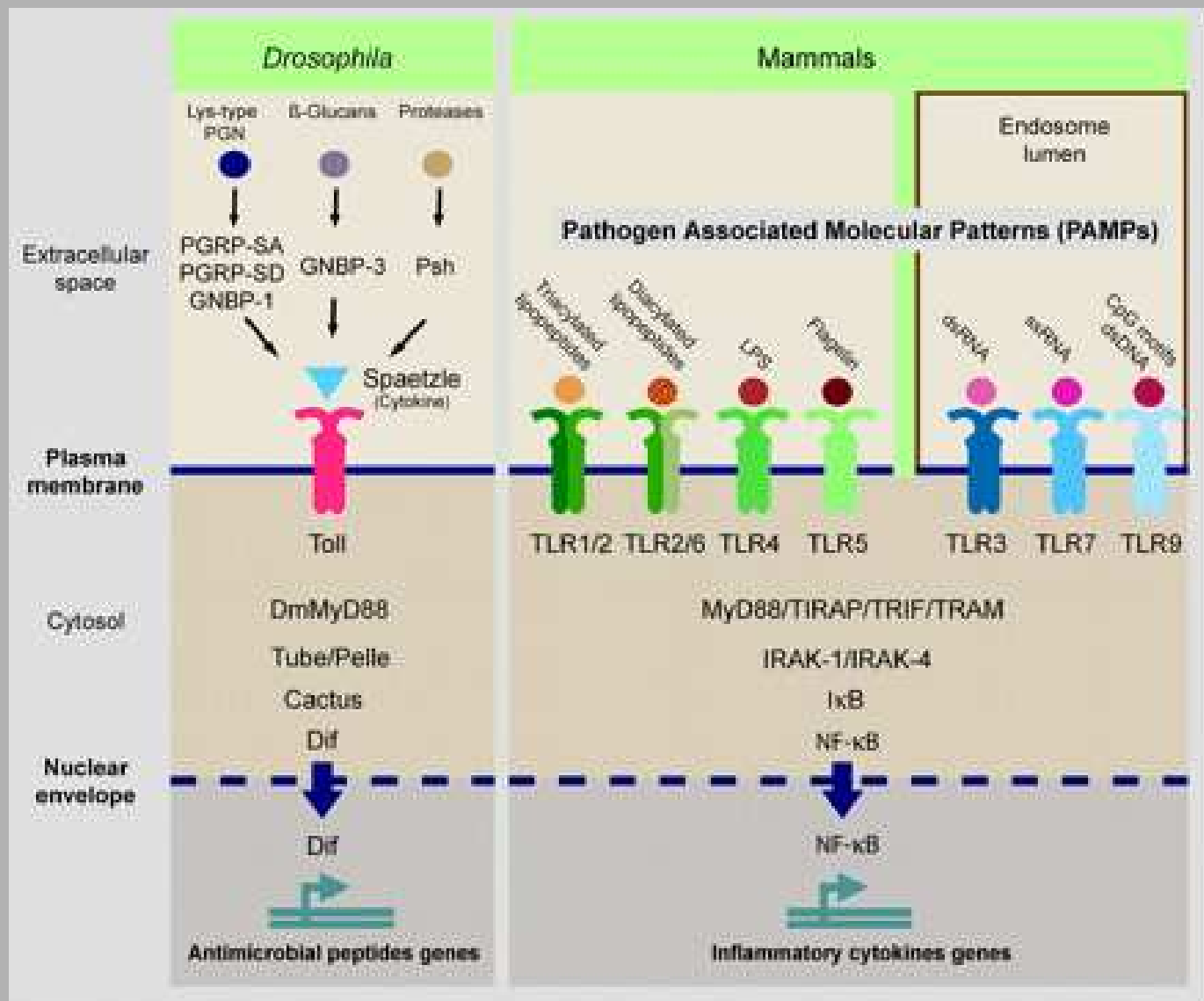
A mikróbák és a szervezet egyensúlyát az immunrendszer tartja fenn.

Veleszületett immunitás

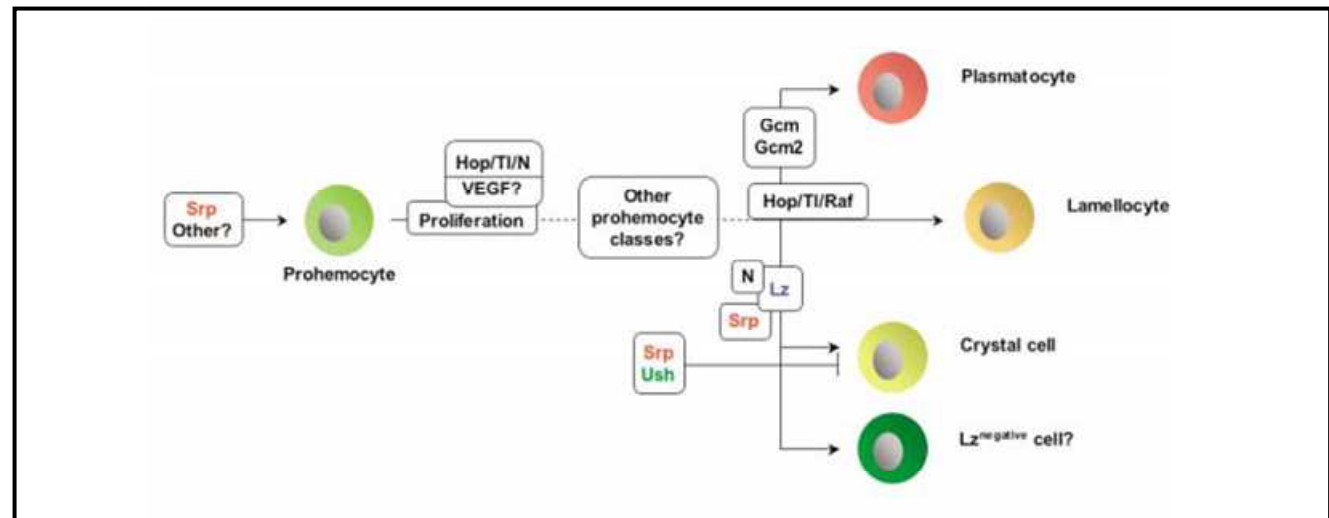
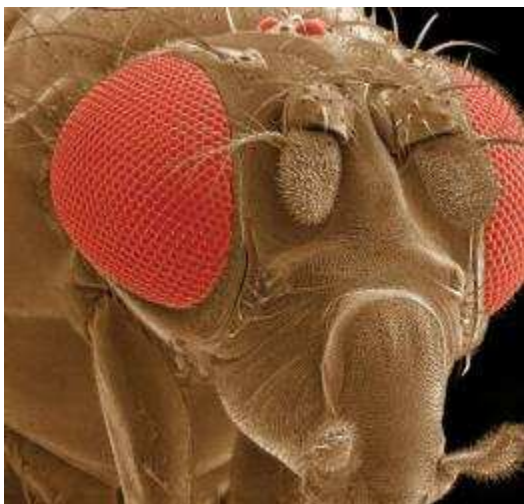
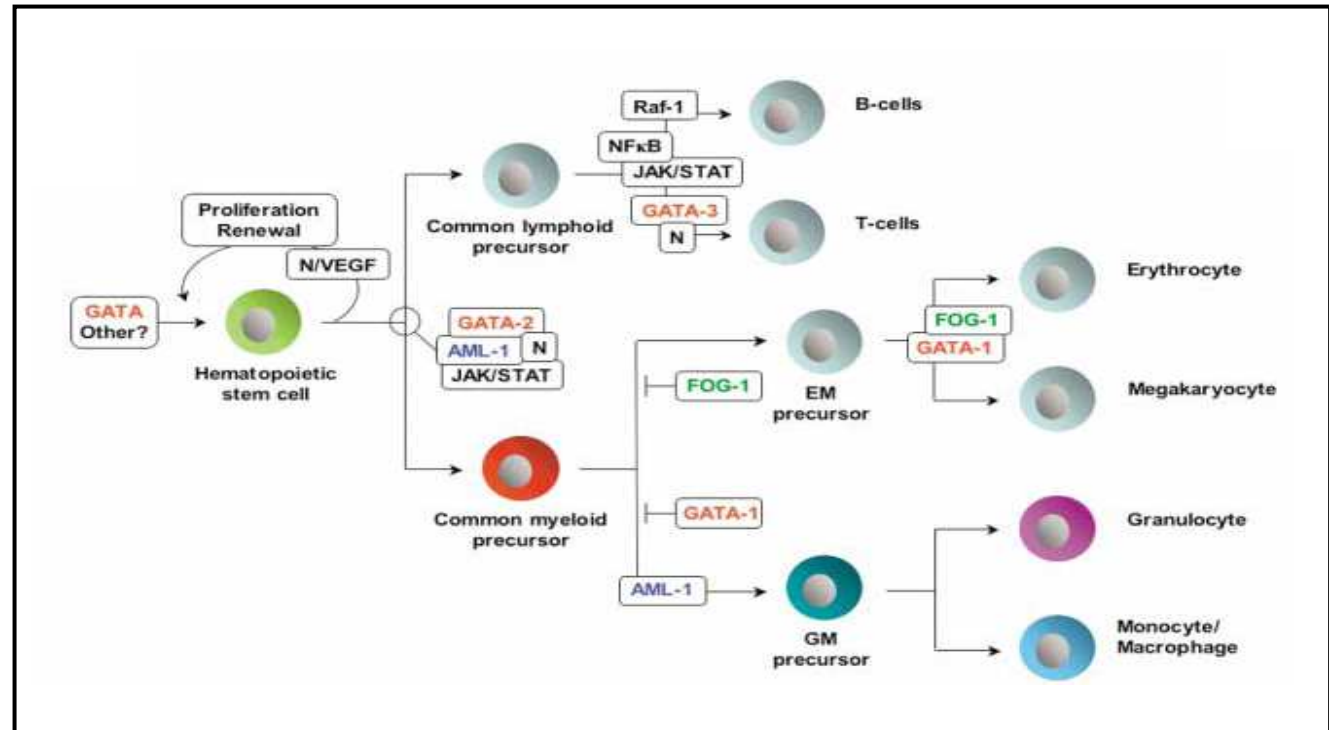
Adaptív immunitás

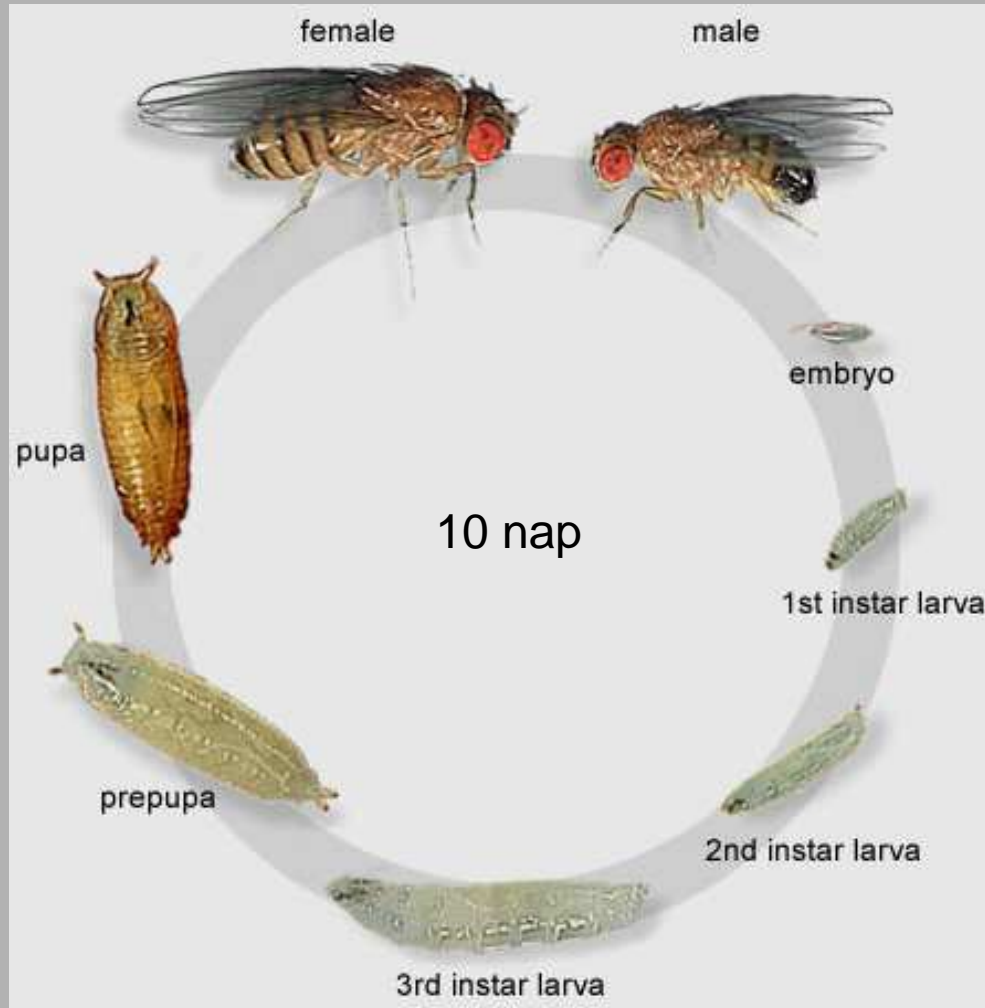
A Toll jelátviteli út ecetmuslicában és emlősökben

A vérsejtképzés szabályozása emlősökben és ecetmuslicában

Miért a *Drosophila*?

A Drosophila életrajza

Rövid életrajz

Könnyű tenyésztani

Olcsó a fenntartása (10 millifillér/egyed)

Könnyű megváltoztatni (mutagenizálni) a genetikai állományát

A genetikai állományának a szerkezete jól ismert

A mutánsok jól jellemezhetők

A genetikai állománya könnyen manipulálható

Szinte minden *Drosophila* génnek van megfelelője a gerinces szervezetekben

A gerinces szervezetek legtöbb génjének van *Drosophila* megfelelője

A genetikai szabályozás és a sejten belüli jelátviteli folyamatok *Drosophilában* és a gerinces szervezetekben hasonló elvek alapján történnek

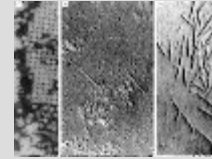
A rovarok is gyakran sérülnek és fertőződnek

gombák

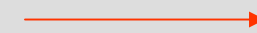
baktériumok

vírusok

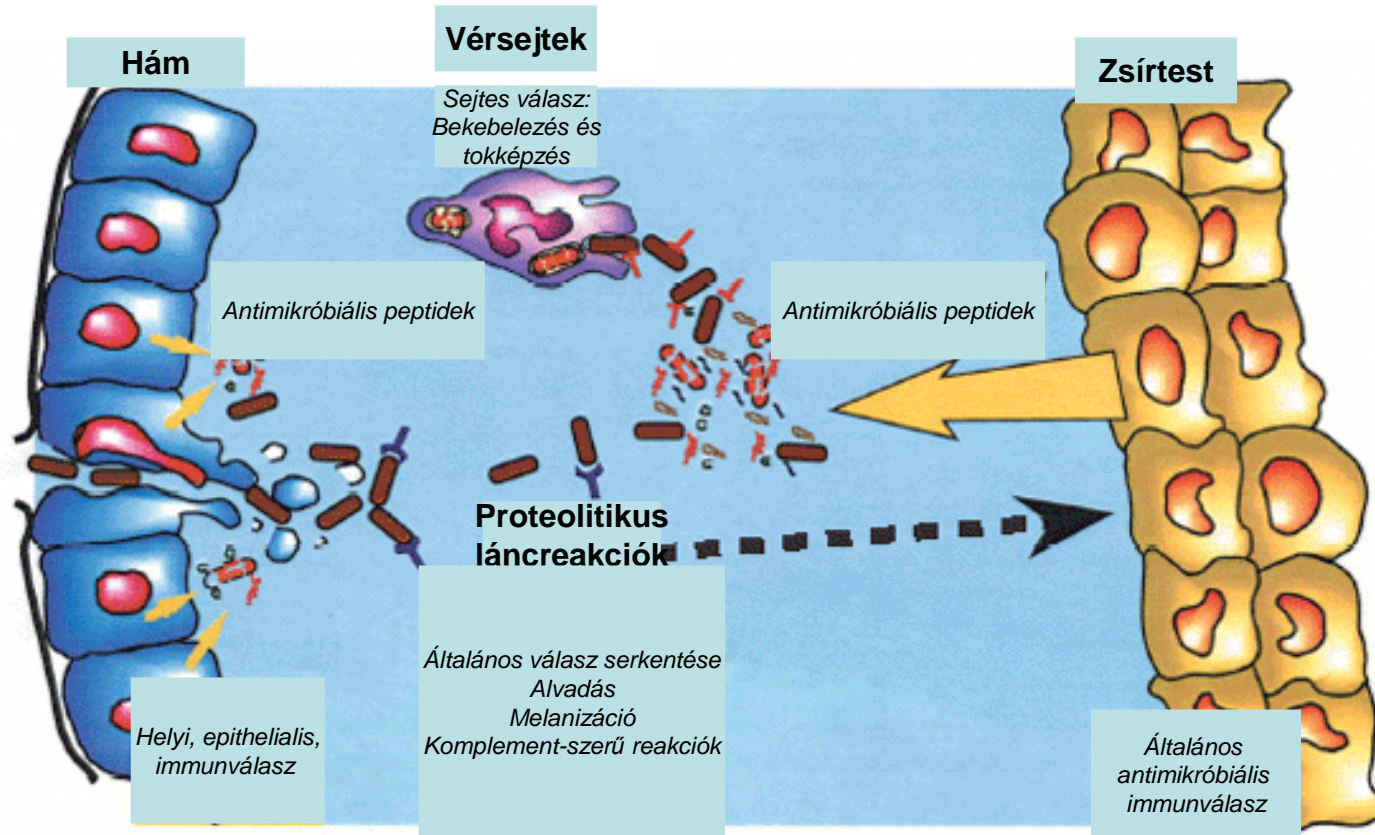

paraziták

Immunválasz

A rovarok immunválasza sokoldalú folyamat

Humorális válasz:

A zsírtest antimikrobiális peptideket termel, melyek a keringésbe kerülnek

Sejt közvetítette válasz:

Vérsejtek differenciálódnak és bekebelezik a mikróbákat, vagy tokot képeznek a paraziták körül

Proteolitikus láncreakciók:

Melanizáció és alvadás

Jelző molekulák termelése

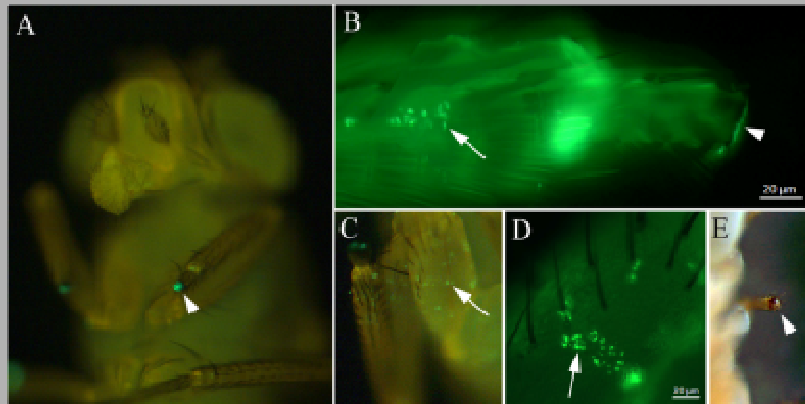
A humorális válaszról sok mindent tudunk, a sejt közvetítette válaszról
annál kevesebbet...

Sejtettük, hogy a humorális és a sejt közvetítette immunitás egymástól független szabályozás alatt áll, de igazolva láttuk....

Relish*, a Central Factor in the Control of Humoral but not Cellular Immunity in *Drosophila

„The NF-kappa B-like Relish gene is complex, with four transcripts that are all located within an intron of the Nmdmc gene. we show that Relish is specifically required for the induction of the humoral immune response. In contrast, the blood cell population, the hematopoietic organs, and the phagocytic, encapsulation, and melanization responses are normal.”

Az immunválasz kiváltása baktériumokkal és parazitákkal

A baktériumok a sérülésen keresztül behatolnak a szervezetbe

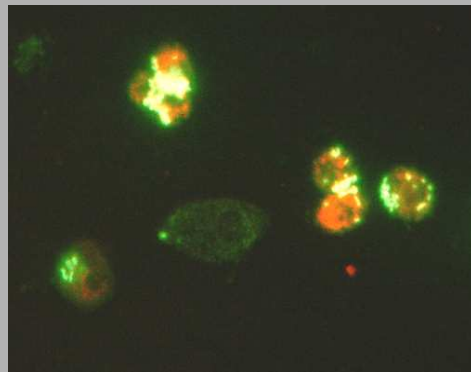

A fürkészdarázs petét rak a *Drosophila* lárvába

A humorális és a sejt közvetítette immunválasz Drosophilá-ban

Antimikrobiális peptidok

Bekebelezés

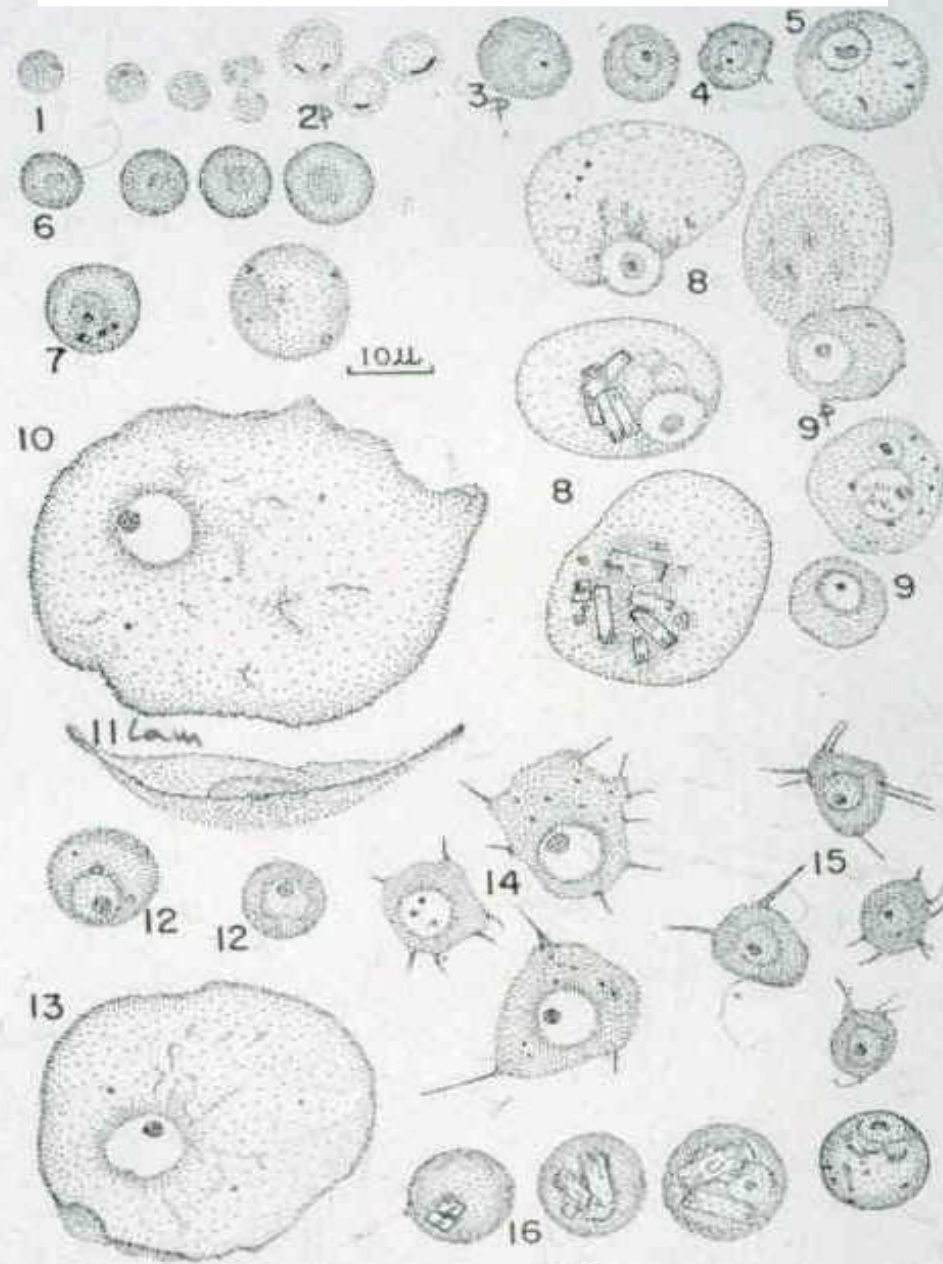

Tokképzés

A végrehajtó elemek a vérsejtek

A Drosophila melanogaster véresejtjei

Figures 1 to 16

Kérdések-feladatok:

A vérsejtek jellemezhetők-e immunológiai markerekkel?

A „markerek” szerepet játszanak-e az adott vérsejtek immunfunkcióiban?

A vérsejtképző szövetek azonosítása és jellemzése a markerek segítségével

A vérsejtképző szövetek immunválaszban betöltött szerepének vizsgálata

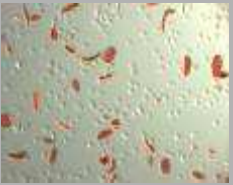

Általánosíthatók-e a *Drosophila melanogaster*-ben észlelt jelenségek?

Az ecetmuslica vérsejtjei

Drosophila vérsejt antigének (CD-k)

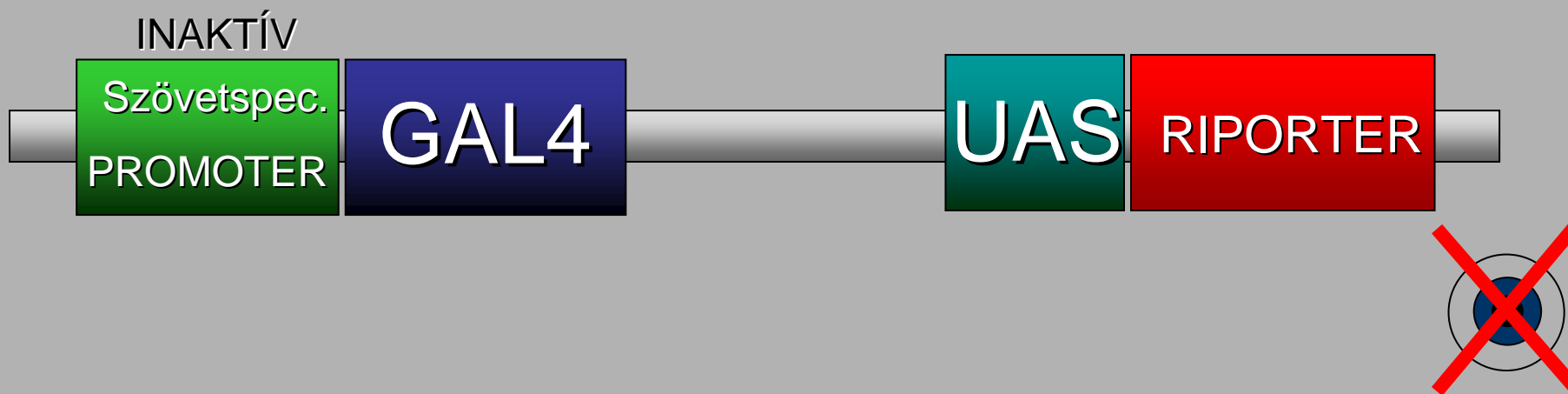
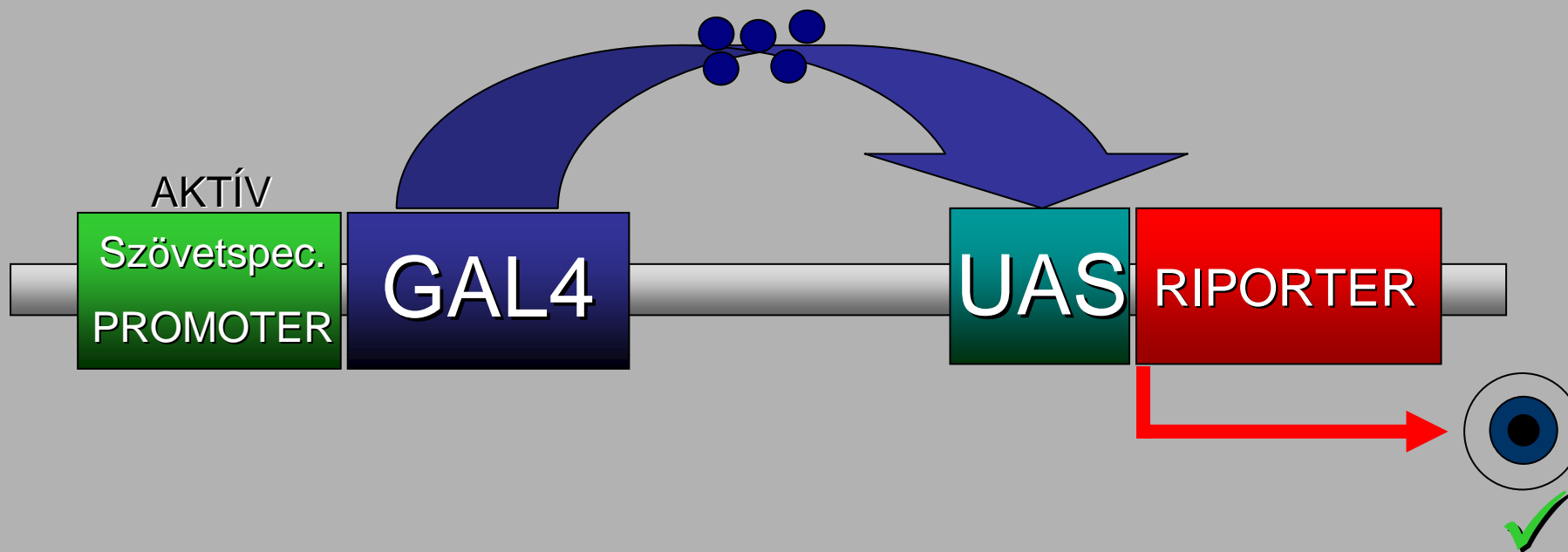
<u>CD</u>	<u>Sejttypus</u>	<u>Elnevezés</u>	<u>M.S.⁺</u>	<u>Ellenanyag neve</u>	<u>Közlemény</u>	
H1	minden vérsejt és perikardiális sejtek	Hemese	135-160	H11	Kurucz et al., (2003) <i>PNAS</i> , 100 , 2622-27 Zettervall et al., (2005) <i>PNAS</i> , 101 , 14192-97	
H2			a lárva minden keringő vérsejtje	30-60		1.2
H3			minden keringő vérsejt	16		4A12
P1a	plazmatocita	Nimród C1	100-110	N1	Kurucz et al, (2007) <i>Curr Biol</i> , 17 , 649-54	
P1b			plazmatocita	100-110		N47
P3			plazmatocita alpopuláció	*		8B1
L1a	lamellocita	Atilla	16	H10	Laurinyecz et al, ms Rus et al, (2005) <i>Gene exp patt</i> , 6 , 928-34	
L1b			lamellocita	16		7A6
L1c			lamellocita	16		29D4
L2			lamellocita	44		31A4
L4			lamellocita alpopuláció	82-86		1F12
L5			lamellocita alpopuláció	85-100,240		4B8
L6			lamellocita alpopuláció	96		H3
C1	kristálysejtek		84	12F6		
C2			kristálysejtek	*		21D3
C3			kristálysejtek	*		10D2
C4			kristálysejtek	100		9C8
C5			kristálysejtek	66,135		1.19
Ad1	az imágó vérsejtjei		10	7C8	Márkus et al, ms	

Kurucz et al. *PNAS* 100 : 2622-27
 Zettervall et al. *PNAS* 101: 14192-14197
 Kurucz et al. *Current Biology* 17:649-654

⁺ kDa, nem-redukáló körülmények között

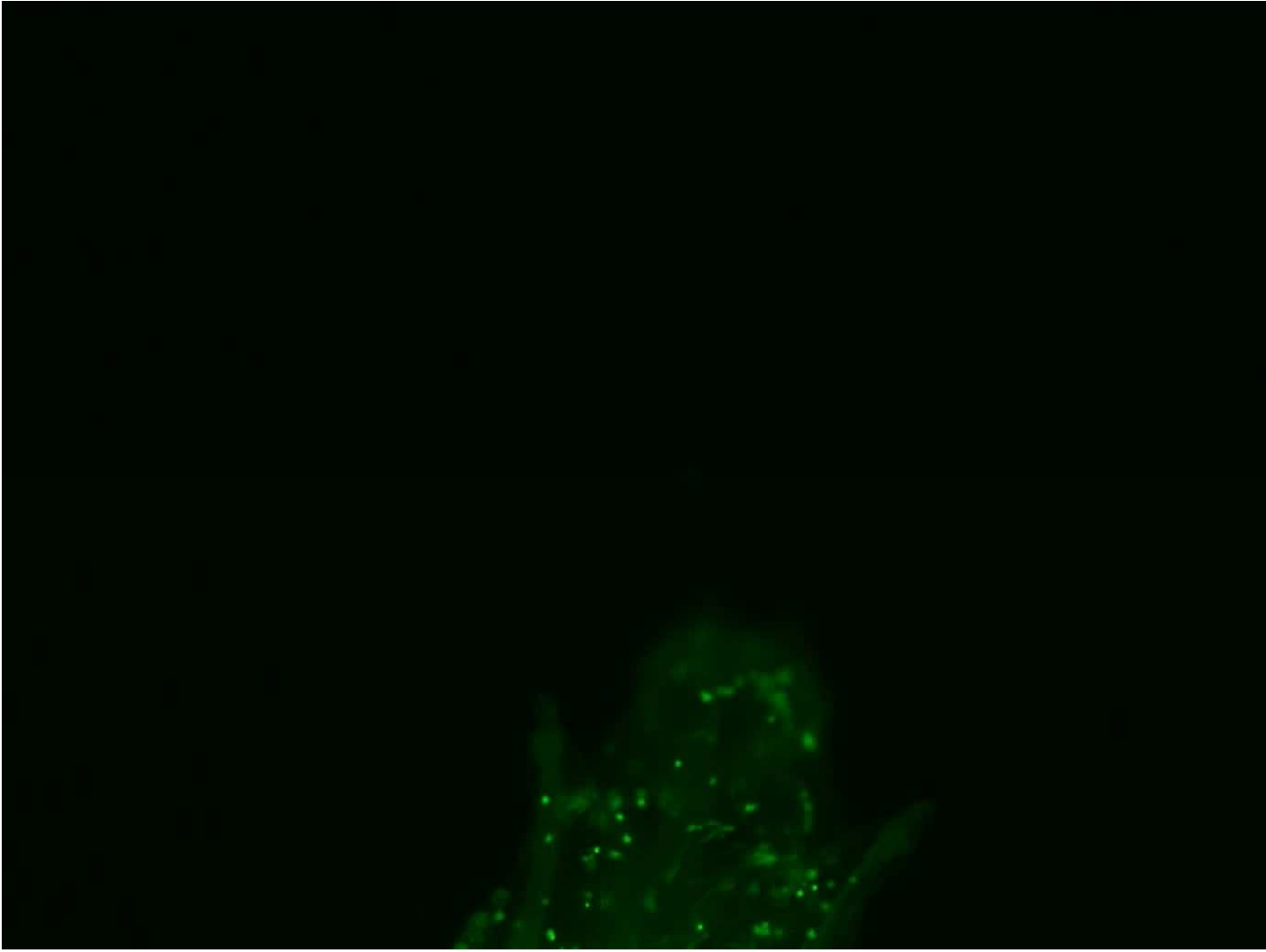
* Konformációfüggő epitóp

A GAL4/UAS rendszer

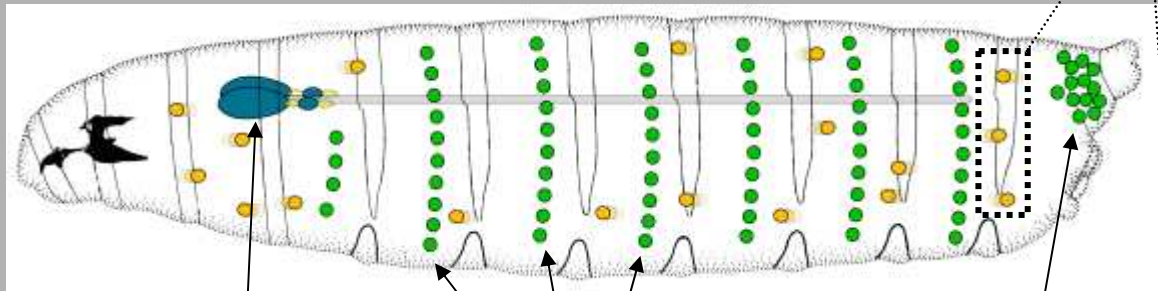

A riportergén terméke világít, így a vérsejtek az élő állatban is vizsgálhatók

Az *ecetmuslica* vérsejtjei és vérsejtképző szövetei

Plazmatocita

Kristálysejt

Lamellocita

A markereket hordozó sejtek világítanak, ezért a működésük könnyen vizsgálható

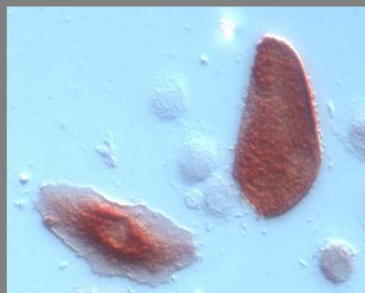
A vérsejtek közötti munkamegosztás

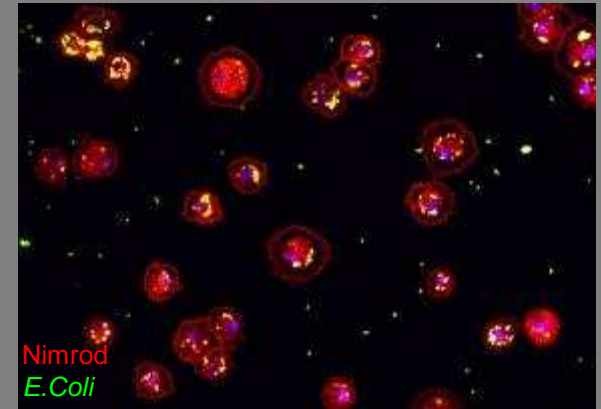
plazmatociták

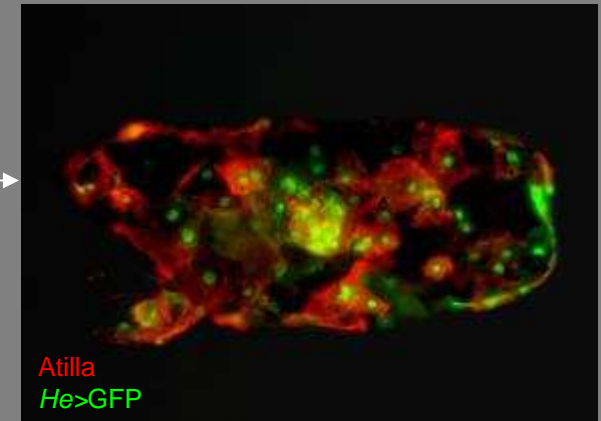
kristálysejtek

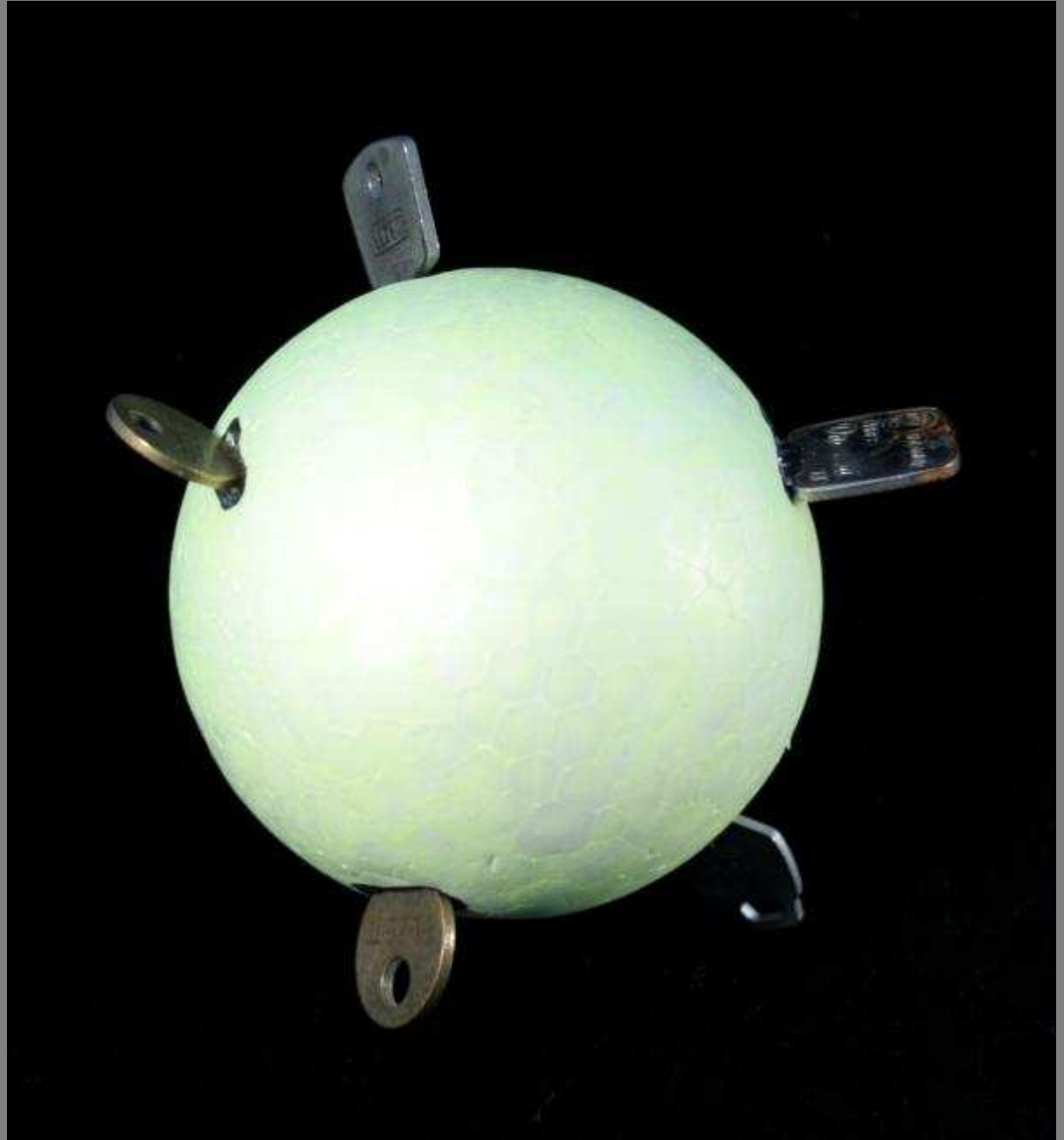
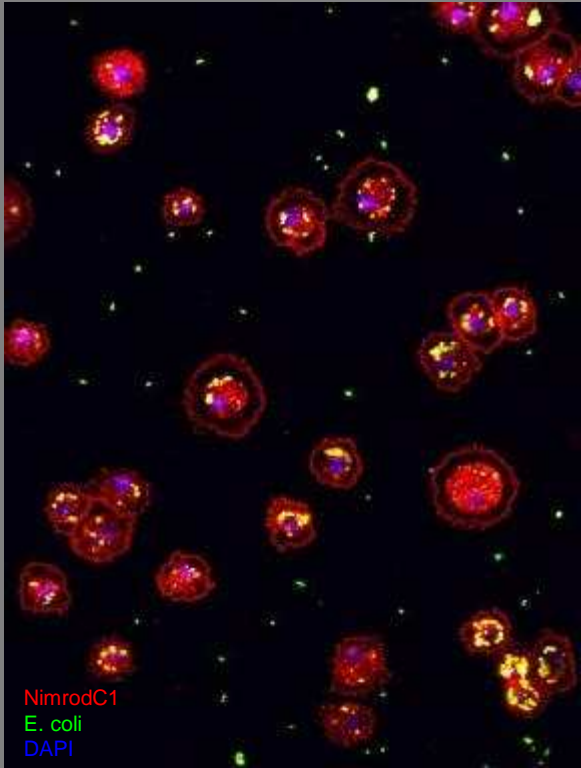
lamellociták

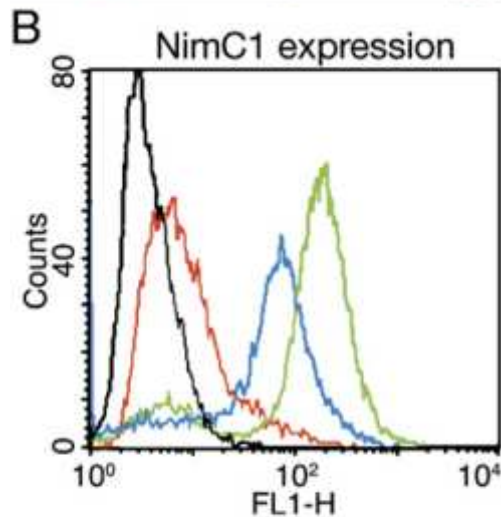
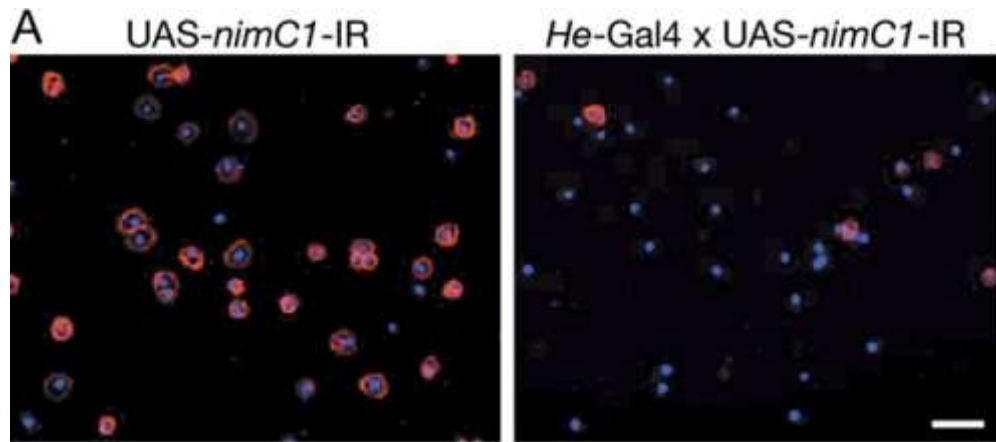

bekebelezés

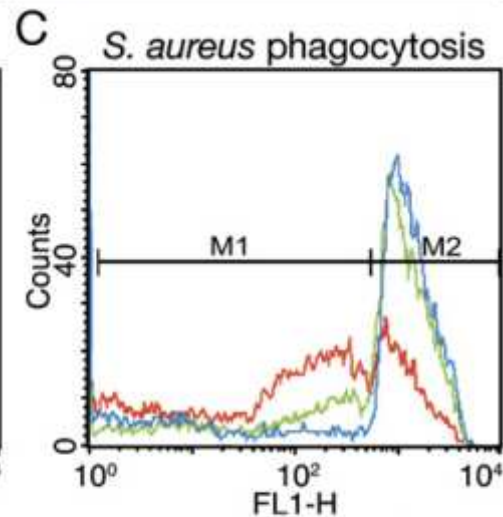

tokképzés

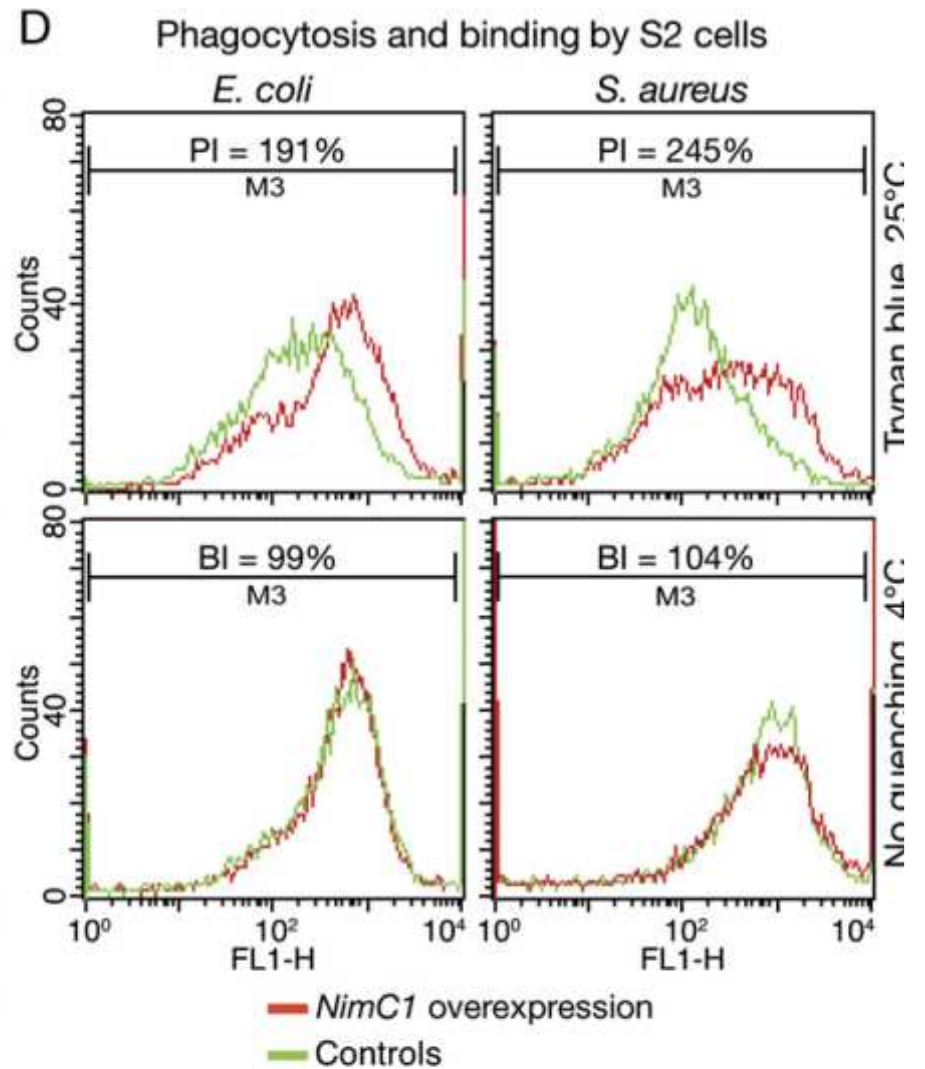

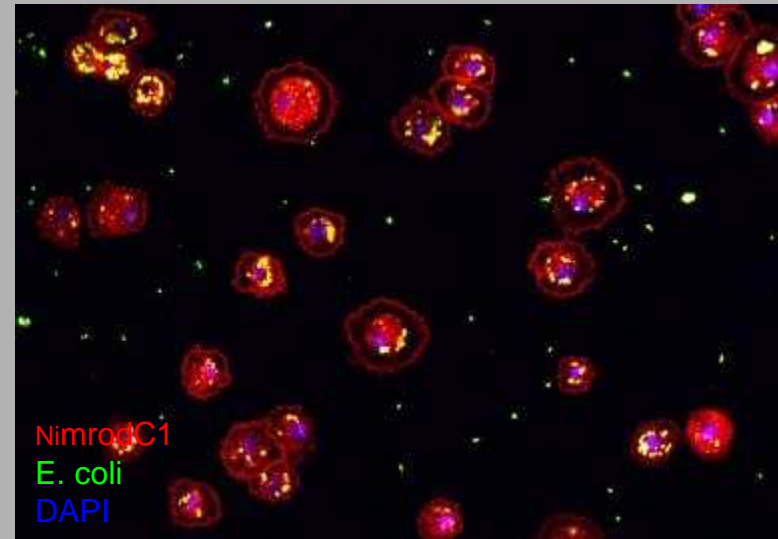
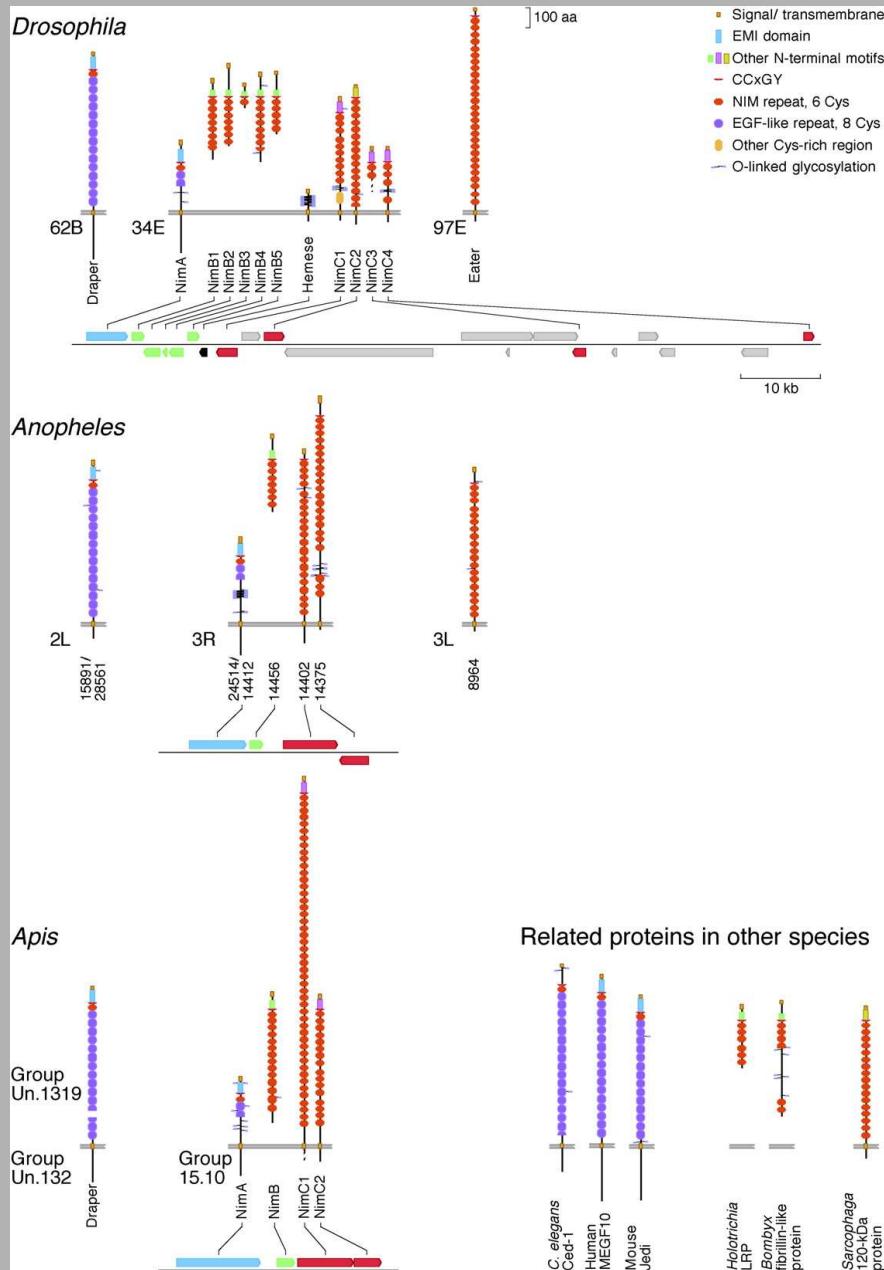
<i>Drosophila</i> stock	Mean
He-Gal4 x UAS- <i>nimC1</i> -IR	16
He-Gal4	189
UAS- <i>nimC1</i> -IR	86
He-Gal4 x UAS- <i>nimC1</i> -IR α-mouse IgG FITC control	6

<i>Drosophila</i> stock	PI (%)
He-Gal4 x UAS- <i>nimC1</i> -IR	32
He-Gal4	84
UAS- <i>nimC1</i> -IR	100

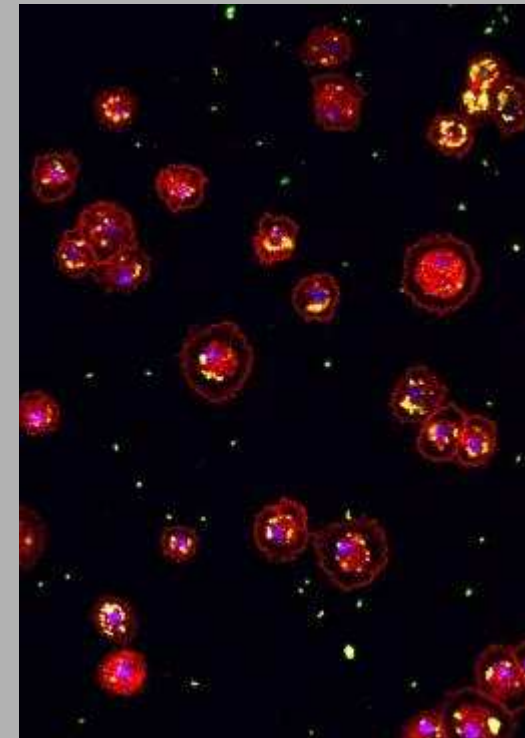
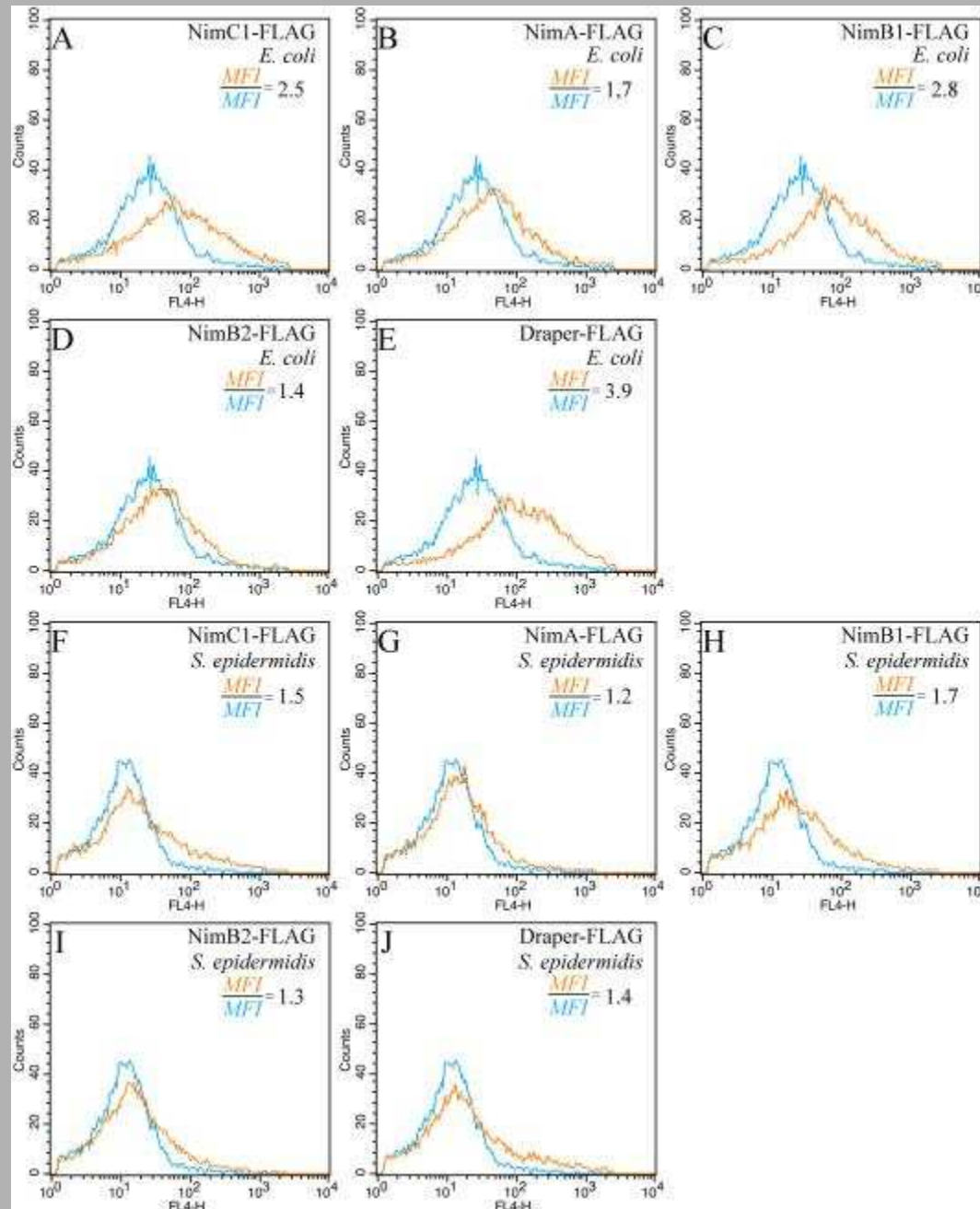

A Nimród fehérjecs család

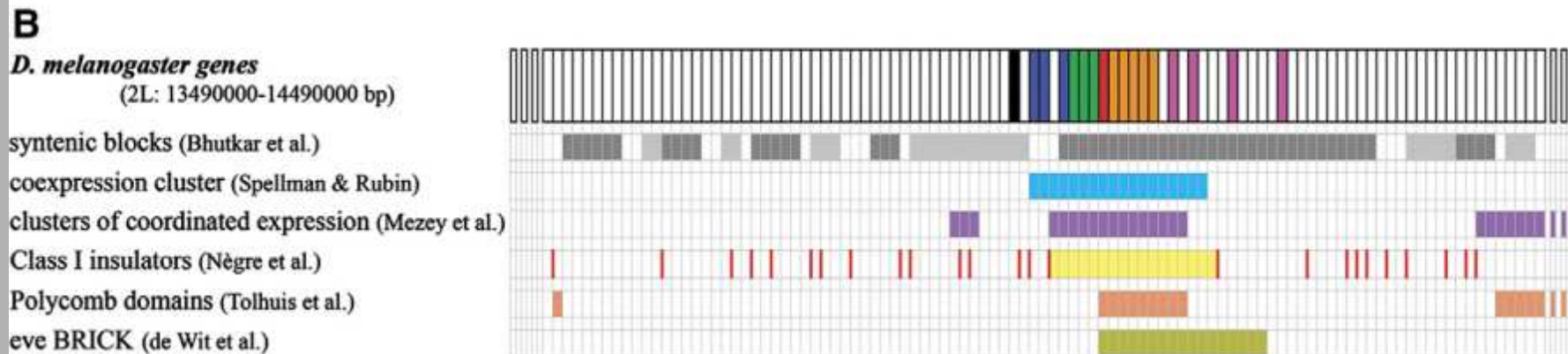
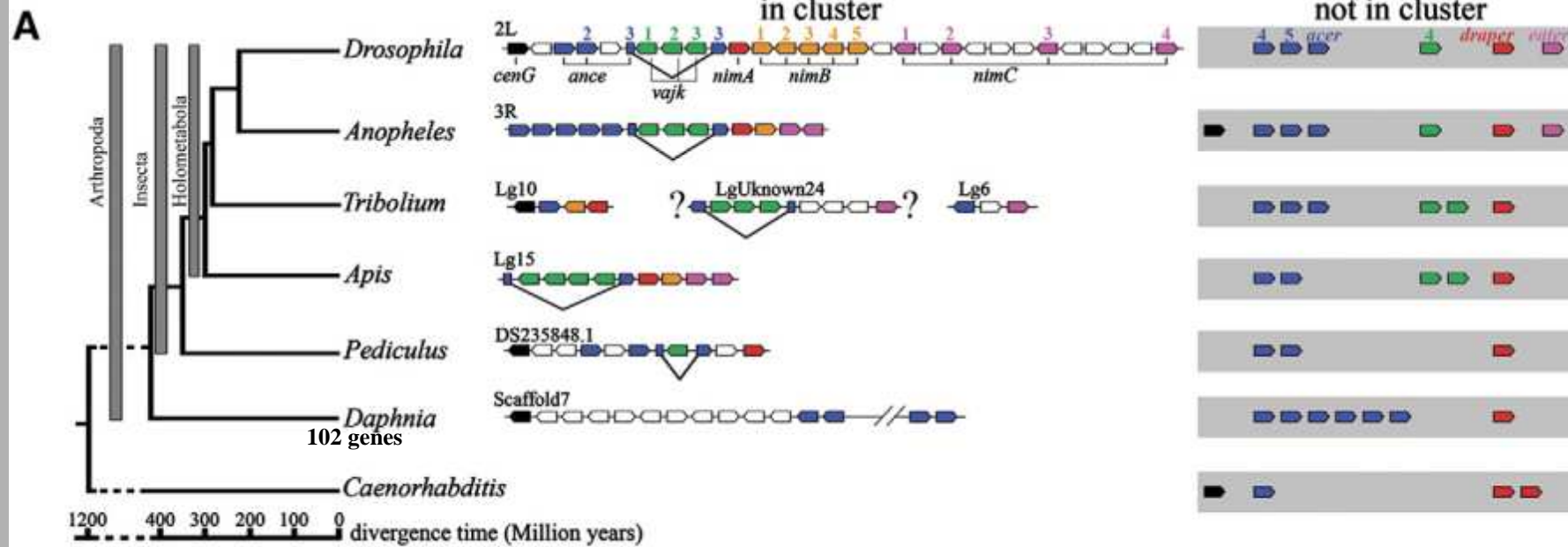

Kurucz et al. (2008) *Current Biol.* **101**:14192
 Somogyi et al. (2009) *Mol. Biol. Evol.* **25**:2337
 Somogyi et al. (2010) *FEBS Letters* **584**:4375

A Nimród fehérjék baktériumokhoz kapcsolódnak

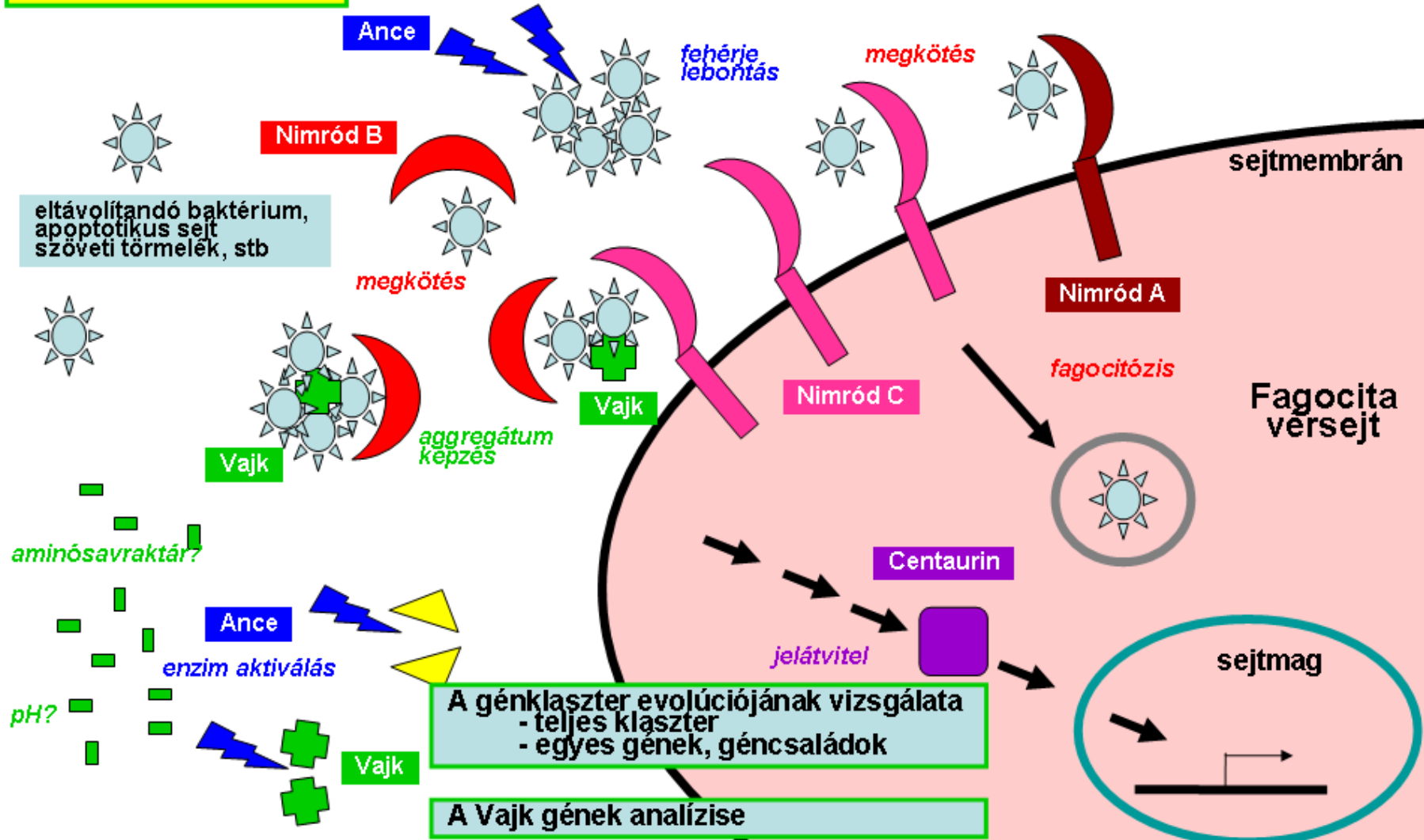

A Nimród géncsalád és a környezetében elhelyezkedő gének a törzsfejlődés során együtt maradtak - működési egység?

A Nimród fehérjecsalád funkciója: a bekebelezés és a mikróbák elpusztítása?

Munkahipotézisünk

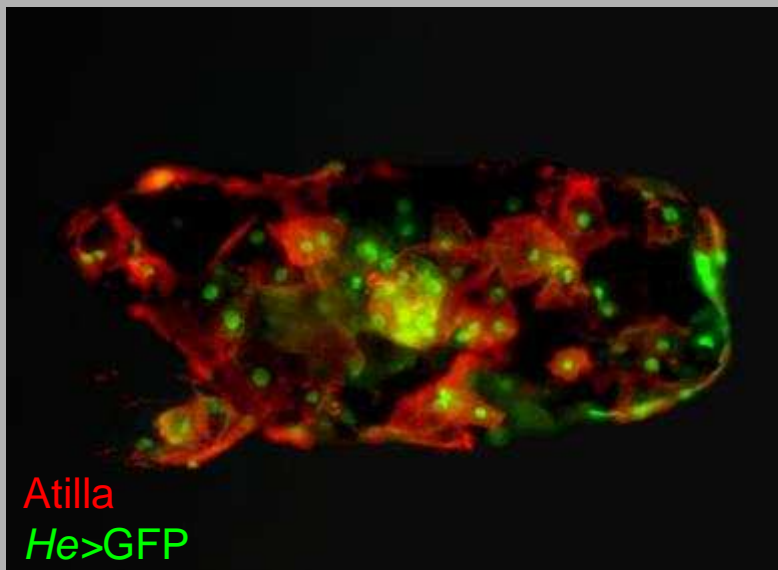
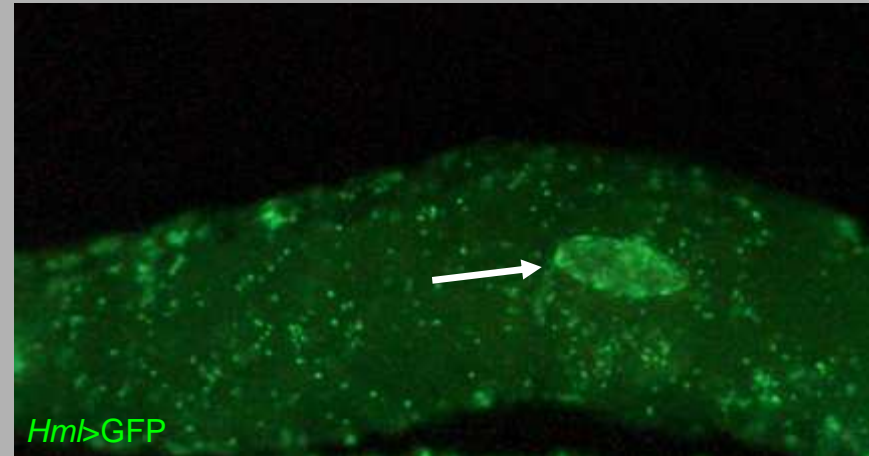

A hipotézis tesztelése:

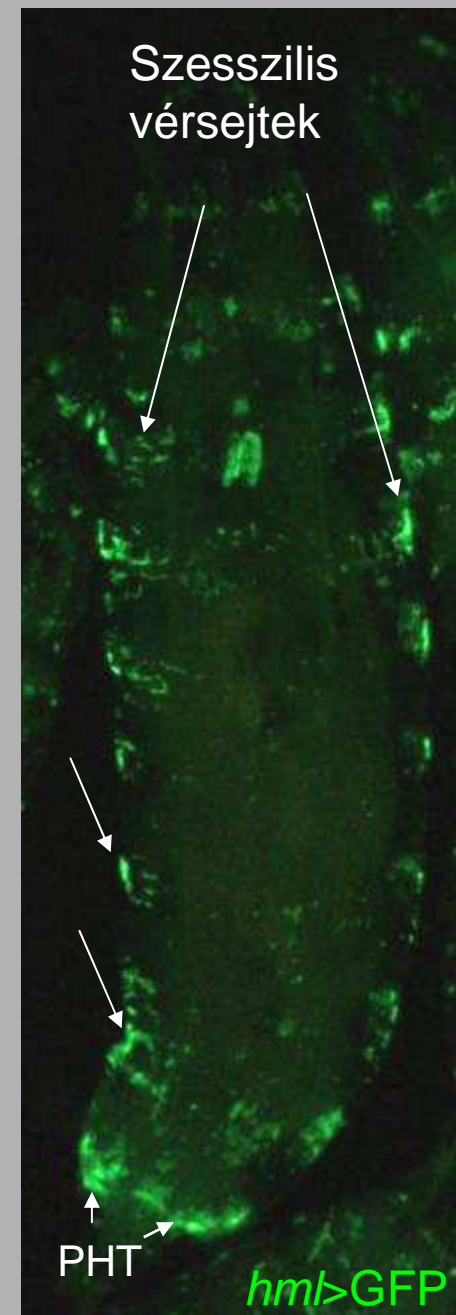
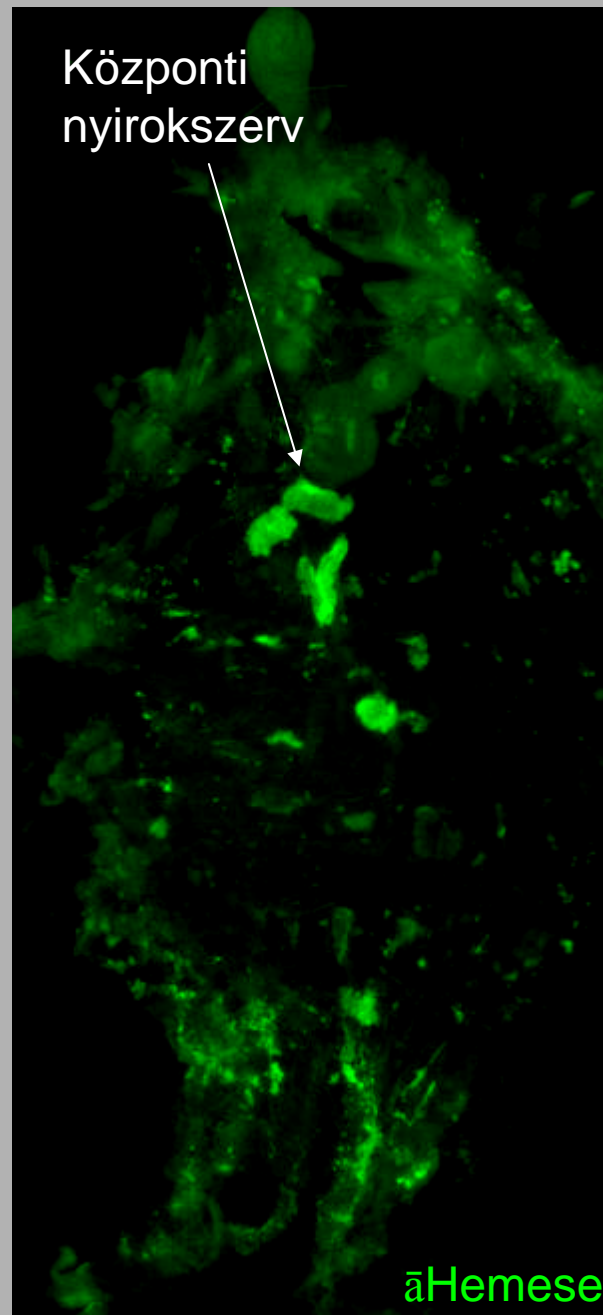
részletesebb génextpressziós vizsgálatok a klaszter génjein
(térben, időben – versejtek!)

genetikai kísérletek (mutánok elemzése, genetikai kölcsönhatások)

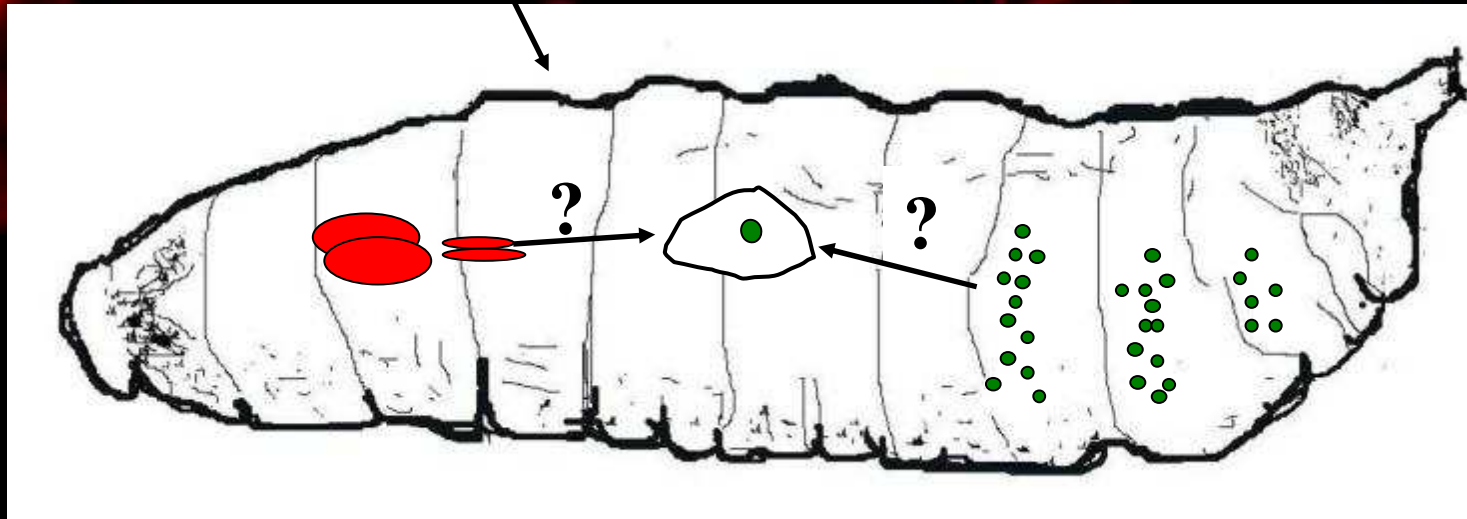
A vérsejtképző szöveteknek a tokképzésben és a vérsejtek differenciálódásában betöltött szerepe

A lárva véresejt-kompartimentumai

Honnan származnak az immunválasz során kialakuló vérsejtek, a lamellociták?

Központi
nyirokszerv

Szesszilis szövet

A dogma: a lamellociták a központi nyirokszervből származnak

Megfigyelés 1.:

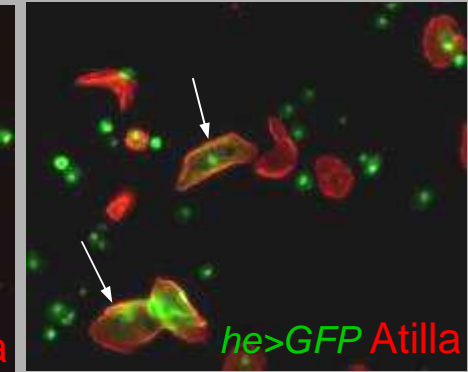
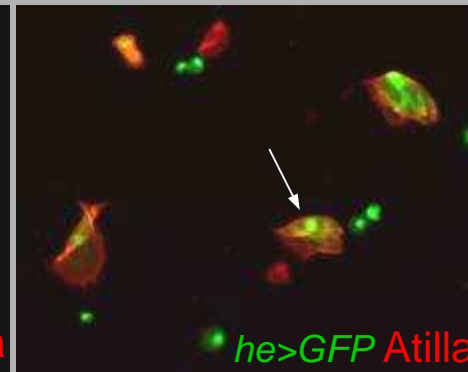
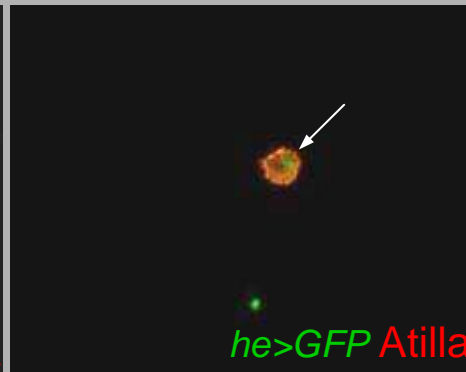
Immunindukciót követően a keringésben lamellociták jelennek meg.

24h

48h

72h

96h

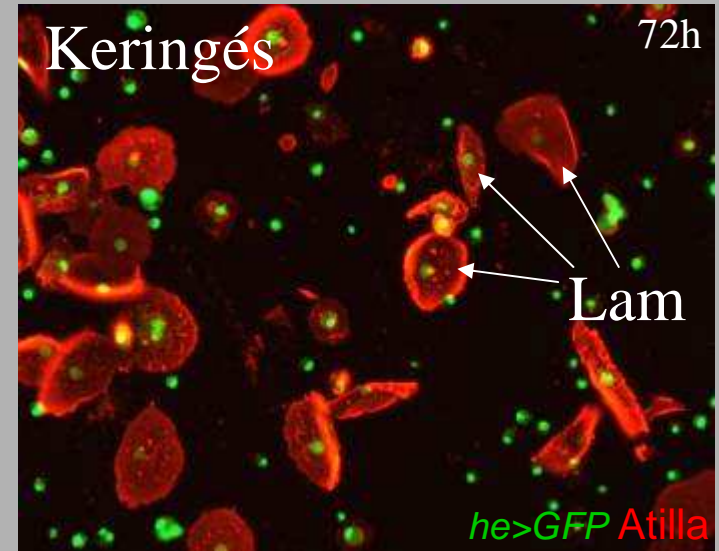
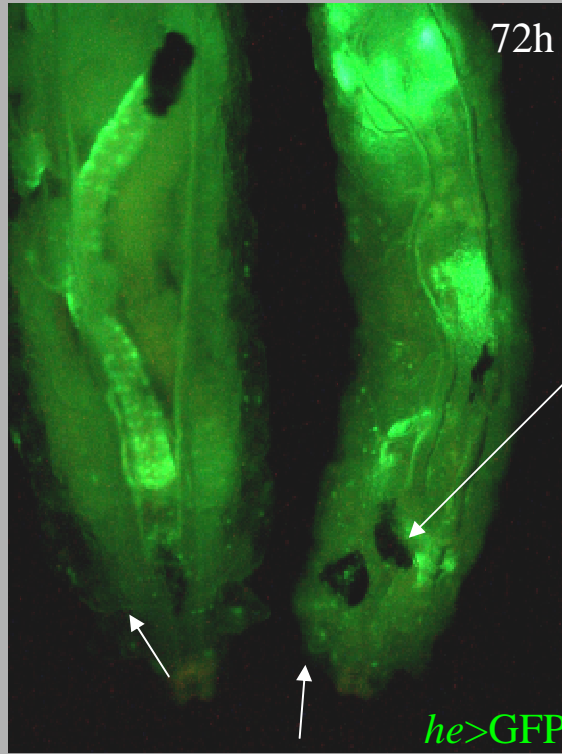
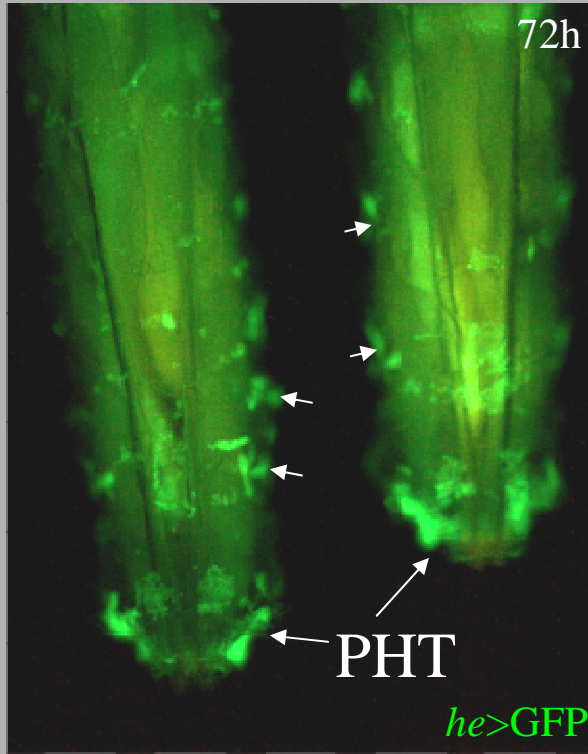

Megfigyelés 2.:

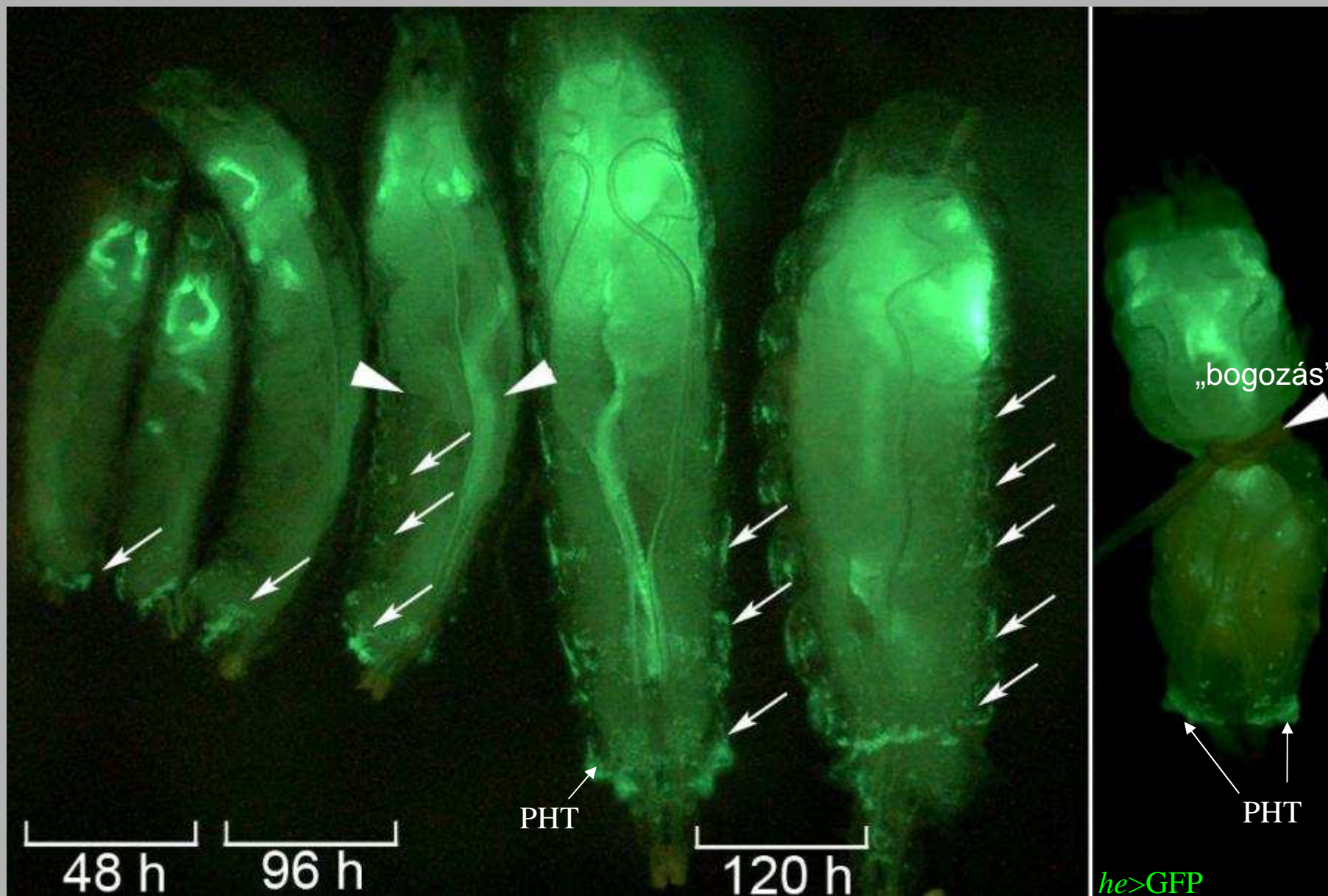
Immunindukciót követően a szesszilis szövet szerkezete felbomlik.

Kontroll

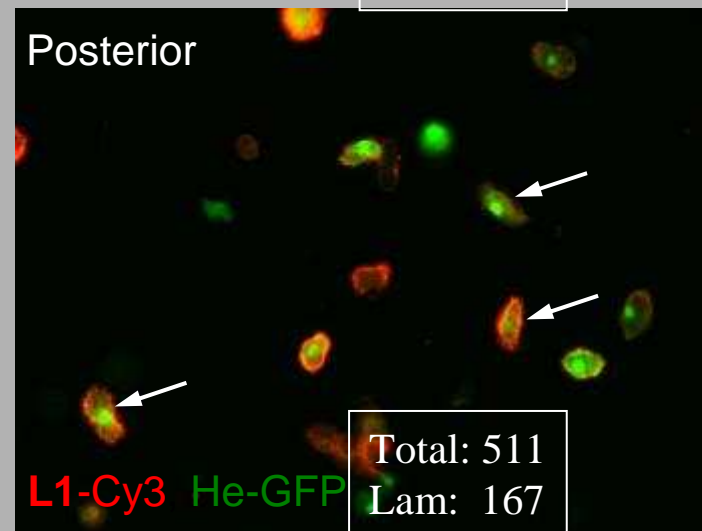
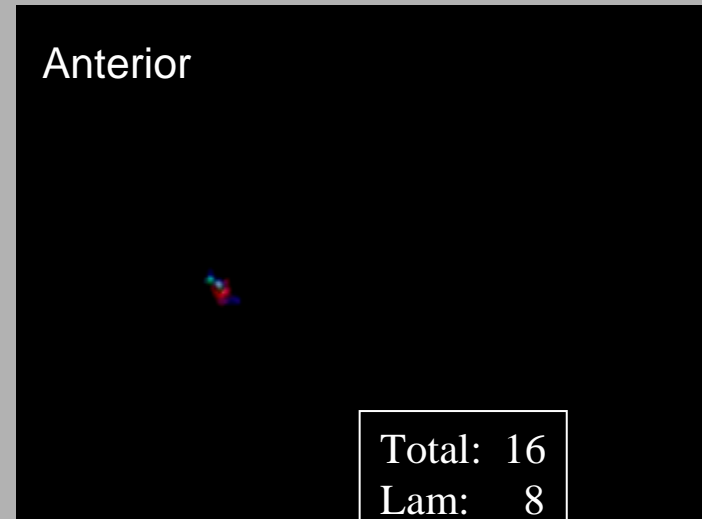
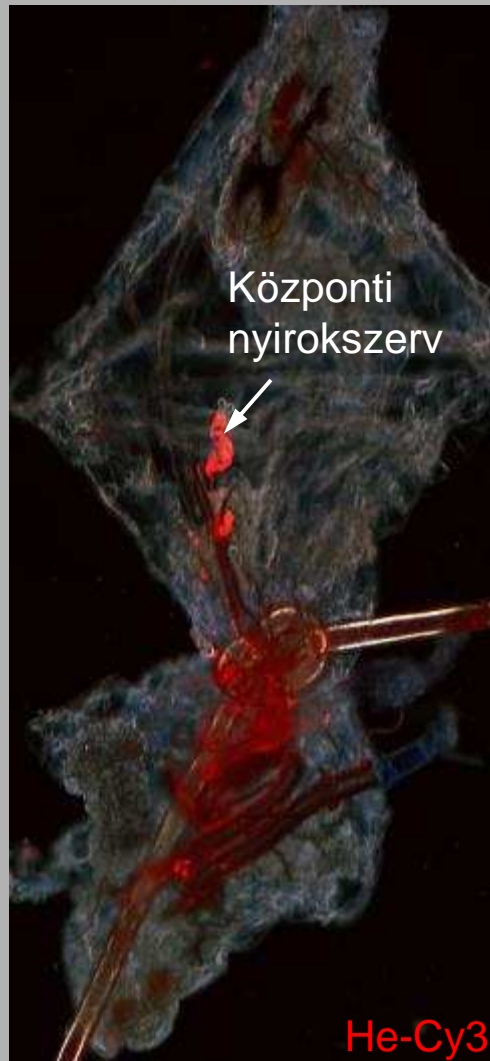
Indukált

A szesszilis szövet és a központi nyirokszerv elhelyezkedése lehetővé teszi, hogy fizikailag elválasszuk őket egymástól

Az immunválasz során a vérsejtek a szesszilis szövetből származnak 1.

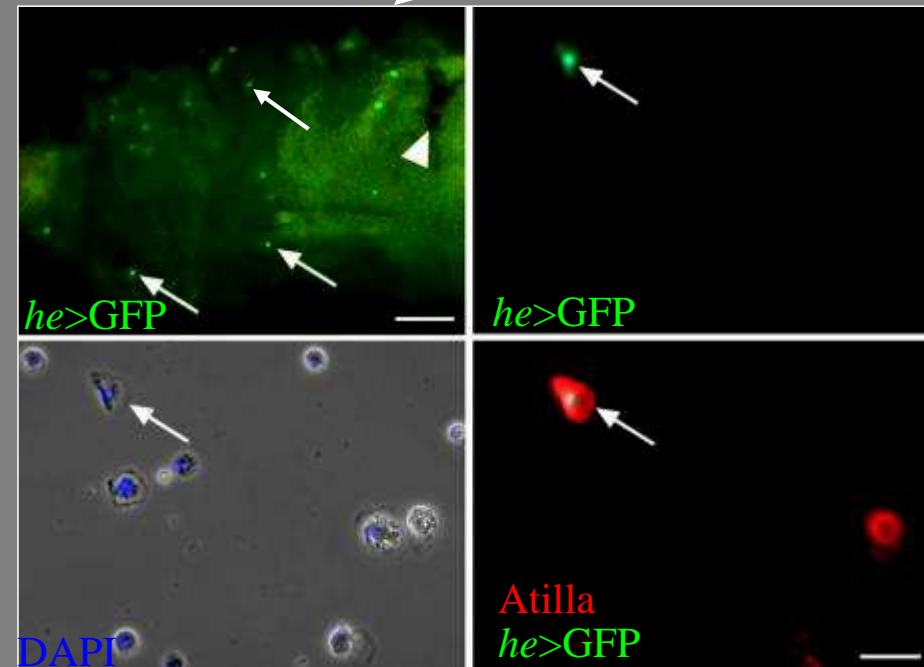
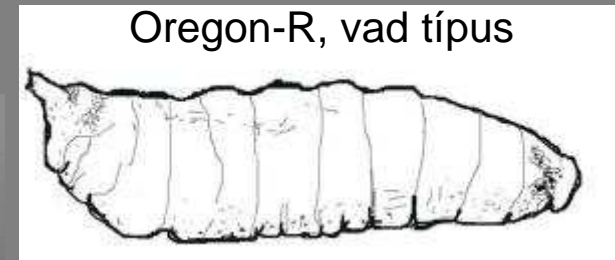
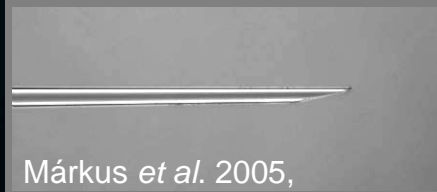
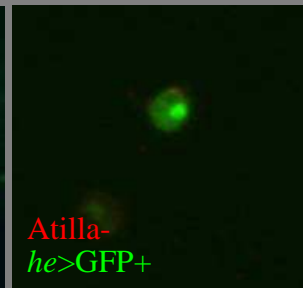
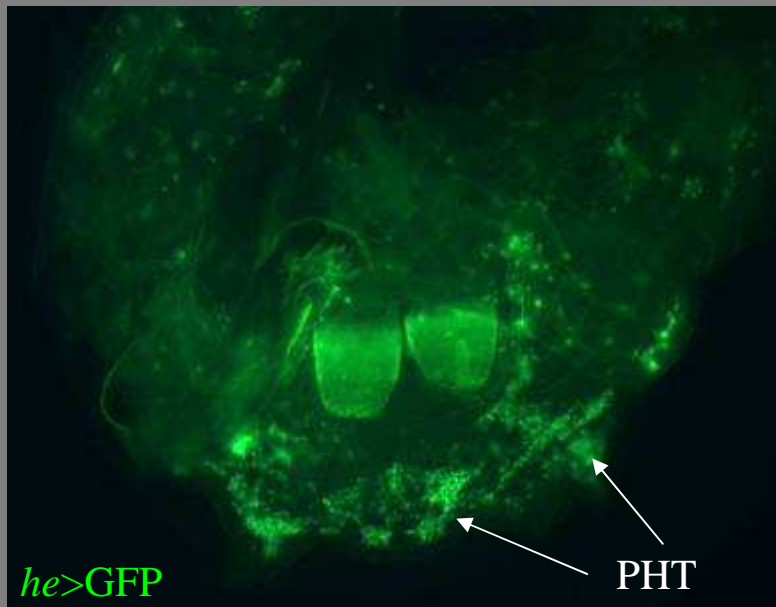

Márkus et al. PNAS (2009) 106:4805-4809

Márkus et al. PNAS 106:4805-4809

Az immunválasz során a vérsejtek a szesszilis szövetből származnak 2.

A szesszilis vérsejtek transzplantációja

Transzplantált	Túlélő	<i>GFP</i> ⁺	Atilla ⁺	<i>GFP</i> ⁺
90	11	53	15	

